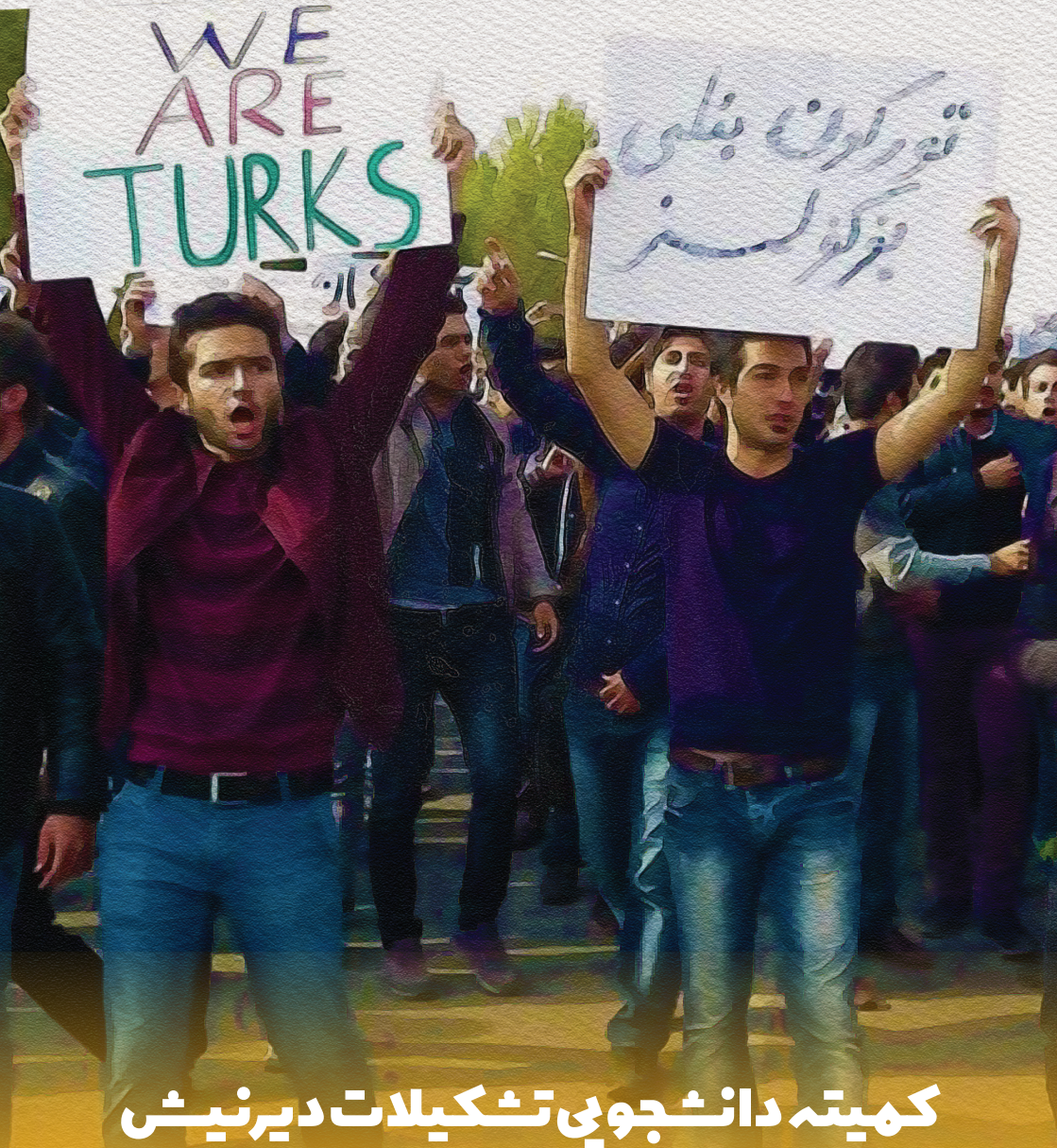

دیرنیش گنجلیگی

سیاسی، ایجتتماعی، کولتور درگیسی | ۱۹ اردیبهشت آذربایجان اؤیرنجی گونو اؤزل سای

کمیته دانشجویی تشکیلات دیرنیش

دیرنیش گنجلیگی

سیاسی، ایجتیماعی، کولتور درگیسی

آذربایجان میلی دیرنیش

تشکیلاتی نین اؤیرنجی کمیتهسی

فهرست

- آذربایجان اؤیرنجی حرکتی، آذربایجان تورک میلتی نین میلی دیرنیشی
- ۴ و مبارزهسی نین اؤن جبهه سینده
- ۶ آتاتورک-ون گنجلیگه خیطابهسی
- ۷ نگاهمی متفاوت به مراکز جنبش دانشجویی آذربایجان در دانشگاهها
- ۱۱ ۱۹ اردیبهشت روز دانشجوی آذربایجان
- ۱۵ جمهوری اسلامی و تقابل آن با جنبش دانشجویی آذربایجان

Öyrənci Hərəkatı Və Bu Hərəkatın Güney
Azərbaycanda Gücləndirilməsinin Gərəyi

21

آذربایجان میلی دیرنیش تشکیلاتی

اردیبهشت ۱۴۰۰

گاہجک بیزیم دیر

آذربایجان اؤیرنجی حرکتی، آذربایجان تورک میلّتی نین میلّی دیرنیشی و مبارزه سی نین اؤن جبهه سینده

دورنا قاراداغلی

آذربایجان میلّی دیرنیش تشکیلاتی نین اؤیرنجی کمیته سی اوبه سی

آذربایجان میلّی حرکتی بو گونلر چوخ اؤنملی زامانلارینی یاشاماقدادیر. بیر طرفدن نفسدن دوشموش فاشیست حاکمیت و دیگر طرفدن ایسه جانا گلیمیش کوتله لر کی، اودوزماق اوچون هئچ بیر شئیلری قالماییب. ایران سیستمینه قارشى مبارزه آپاران جمعیت لایلاریندان دا بیرسی اؤیرنجیلردیر. آنجاق بو آرادا آذربایجان اؤیرنجیلری کئچمیشدن درس الراق و هر میلّی بیر حرکتین اساس فاکتورلاریندان بیرسی اولان مرکزدن اوزاقلاشما اساسینا دایاناراق اؤزونو ایرانین مرکزیندن یؤنتیلن اؤیرنجی حرکتیندن اییریپ. آذربایجان اؤیرنجیسی کئچمیشده اولان اولایلاردان درس الیب و مرکز آخیملارینین اونا و توپراغینا قارشى هئچ بیر فایداسی اولمادیغینین فرقینه واریب. بیلیم یوردلاری هر زامان دیکتاتورلار و غدار رژیملره قارشى ایلك مبارزه سنگری اولوبلار. هر توپلوم و میلّتین ازادلیغی اوچون ساواشان جبهه لرینین اؤن سیراسیندا دایانان شخصلر اؤیرنجیلر اولوب.

توپلومسال و میلّی حرکتلره باخدیغیمیزدا گؤروروک کی، گوجلو و تاثیرلی

اؤرگوتلرين بير چوخونون قايناغى بيليم يوردلاريدير. بو اوزدن ده آذربايجان اؤيرنجى حركتى آذربايجان تورک ميلّتى نين ميلّى ديرنيشى و فاشيزمه قارشى اپارديغى مقدس مبارزهسى نين ايلک جبهه سينده داينايب. اؤيرنجيلر بير توپلومون ان ضيالى لايلاريديرلار. اؤيرنجى حرکتينين گؤروي ميلّى حرکتى دوغرو-دوزگون بير شكيلده يۇنتمک و حرکته دونيا پرنسيبلرينه اويغون ايشلر و شعارلار ياراتماقدير.

آذربايجان اؤيرنجيسى آرتيق بونو بيليركى، ايراندا فارس اولمايان ميلّتلره قارشى يوروتولن بوگونكى وضعيتين ندنى يالنيش مديريت و يا تخصص سوزلوک دئييل و بونلارين ديشيلمهسى تقديرده و يا حتى حاکميتين ديشيلمهسى نتيجه سينده ده آذربايجانين وضعيتى ديشمه يه جک و يا حتى داها دا پيسله شه جک. ايراندا اولان بو گرگين دورومون ندنى حاکميتين اساسى و پهلوى دؤنمندن بو گونه حاکميتدن حاکميه ديشمه نين فارس فاشيزمينين دوشونجه سيديركى، ايراندا هر بير حاکميتين قلبنده و اساسيندا يئر الماقدادير. بئله كى، بوگون گؤروروك ايرانيين اويوزوسيون جريانلاريندا ايسه بو دوشونجه او جريانلارين اساسيني تشکيل ائدير.

بوگون ايران آدلانان جغرافيدا اولان سورون تامماً سياسيدير. فاسد و غدار اولان جمهورى اسلامى حكومتى و ها بئله فارس اويوزوسيونو توركلره و ديگر فارس اولمايان ميلّتلره قارشى اولان فاشيستى ماهيتلرینه گؤره، بو ميلّتلرى و اولنارين توپراقلاريني سعادهت يئتيرمک گولجلى و قصدلى بئله يوخدور. وطنمىز و ميلّتيمىز ايلرديركى، فارس فاشيزمينين استعمارى ايتيندا آياقلانير. ايلرديركى، بيچاق سومويه داينايب.

آذربايجان اؤيرنجيلرى بيليم يوردلاريندا اؤرگوتلنميش و نظملى اوچاقلار قورماق و تشکيلاتى فعاليتلره قوشولماقلا اؤز علملى ايله ميلّى حرکته دوغرو-دوزگون يۇن و شريب و ميلّتيمىزى سعادهت چاتدیرماغا قاديرديرلر.

اؤيرنجيلر تکجه گولتورل فعاليتلره يوخ بلکه سياسى فعاليتلره ده اوز کتيرمه ليديرلر. بيليم يوردلاريندا فرقى آراجلار و تربونلارلا حكومتين چيرکين اوزو و سياستينى ايدینلاتماق، بيلديريش لر ياييب، توپلانتيلا و ميتينقلر قورماق، درکيلر يايماق و ان اؤنملىسى ائيتيم حياتلارينين يتمه سى نين سونراسى اوچون قوروپلار اولوشدورماقلا چوخ تائيرلى ايشلر گؤره بيلرلر.

مىلى حرکت و ها بئله ايران حكومتى ۱۳۸۵-جى ايلين خرداد قياميندا و ديگر اعتراضلاردا آذربايجان اؤيرنجى حرکتى نين گوجونه شاهيد اولوب و بو اوزدن ده اؤيرنجى حرکتينى گوجلنديرمک مىلى حرکت اوچون اساس ايشلردن بيرى سايلير.

طبيعى كى، بو يولدا حاکميت اؤز کئچميش انقلابى تجربه سينه دايناراق بيليم يوردو اورتامينى بوش بوراخماياچاق و حده-قورخو گلّمک و فرقى اؤنرلرله اؤيرنجى حرکتينى کنترل ائتمه يه چاليشماق دير انچاق اؤيرنجيلرين اينانجى، تجربه لى فعاللارلا ايلگيلرى و اؤرگوتلنميش شكيلده فعاليتلرى حاکميتين بو ايشينه ايدين وئرمه يه جکدير.

آزاد و مرفه بير وطنين قورولماسى اونون گنجلرينين فعاليتينه باغليدير. آذربايجان گنجى اؤز علمى و ايمانينا دايناراق مىلى حرکتين اؤن جبهه سينده داينايب و اؤز مىلى وظيفه سى اولان بو بؤيوک يوکو داشيماغا قاديردير.

آتاتورک-ون گنجلیگه خیطابهسی

ای تورک گنجلیگی!

بیرینجی وظیفهن، تورک استقلالینی، تورک جمهوریتینی، الی الابد، محافظت و مودافیعه ائتمکدیر.

موجودیتی نین و ایستقبالی نین یئگانه تملی بودور. بو تمل، سنین، ان قییمتلی خزینه ندیر. ایستقبالدا داهی، سنی بو خزینه دن محروم ائتمک ایستهیه چک، داخیل و خاریجی بدخواه لارین اولاجاقدیر. بیر گون، استقلال و جمهوریتی مدافعه مجبوریتینه دوشرسن، وظیفهیه ائیلماق اوچون، ایچینده بولونا جاغین وضعیتین ایمكان و شرایطینی دوشونمهیه چکسن! بو ایمكان و شرایط، چوخ ناموساعید بیر ماهیتده تظاهر ائده بیلر. استقلال و جمهوریتینه قصد ائده چک دوشمانلار، بوتون دونیادا امثالی گورولمه میس بیر غالبیتین تمثیلی اول بیلرلر. جبر و حيله ایله عزیز وطنین، بوتون قالالاری ضبط ائدیلیمیش، بوتون ترسانه لرینه گیرلیمیش، بوتون اوردولاری داغیدیلیمیش و مملکتین هر کوشه سی بالفعل ایشغال ائدیلیمیش اولابیلر. بوتون بو شرایطن داها الیم و داها وخیم اولماق اوزره، مملکتین داخیلینده، ایقتیدار صاحیب اولانلار غفلت و ضلالت و حتی

منفعتلرینی، مستولی لرینی سیاسی ائده بیلرلر. میللت، فقر و ضرورت ایچینده دوشموش اولابیلر. استقبالی نین اؤولادی! ایشده، بو احوال ایچینده داهی، وظیفهن؛ تورک استقلال قورتارماقدیر! محتاج اولدوغون قدرت، اصیل قاندا موجوددور!

صاحبلری شخصی عملریله توحید خراب و بی تاب ای تورک شرایط و جمهوریتینی دامارلاریندا کی

مصطفی کمال آتاتورک
۲۰ ائگیم ۱۹۲۷

نگاهی متفاوت به مراکز جنبش دانشجویی آذربایجان در دانشگاه‌ها

(با محوریت کانون‌های فرهنگی-اجتماعی)

هونتای ماکیلی

آذربایجان میلی دیرنیش تشکیلاتی نین اؤیرنجی کمیته‌سی اویه‌سی

مقدمه

جنبش دانشجویی آذربایجان متمایزترین جریان دانشجویی در بین تمامی جنبش‌های دانشجویی کوچک و بزرگ در مجموعه‌ی ایران است که طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های فرهنگی، اجتماعی و سیاسی را شامل می‌شود؛ اما از آنجایی که عمده مراکز این جنبش در کانون‌های فرهنگی-اجتماعی دانشگاهی متمرکز شده، در نگاه اول بعد فرهنگی-اجتماعی آن بیشتر به چشم می‌خورد. از آنجایی که ساختار سیاسی-امنیتی ایران مبتنی بر سرکوب هر آنچه انسجام ایدئولوژی آریایی ملی-مذهبی را برهم زند بنا گردیده، بنابراین امکان تحمل تکثر و تنوع خصوصاً در رابطه با آذربایجانی که در طول تاریخ محل شکوفایی اندیشه‌های بدیع و جنبش‌های انقلابی بوده برای حکومت دور از انتظار است. حال فراهم شدن بسترهایی همچون کانون‌های دانشجویی برای فعالین جنبش دانشجویی همچنان که می‌شود به‌عنوان دستاورد حرکت ملی آذربایجان و جنبش دانشجویی آذربایجان تلقی گردد، از سویی بررسی ابعاد

مختلف آن به‌عنوان بسترهای فراهم‌شده برای کنترل، نظارت و حتی سرکوب این جنبش نیز خالی از لطف نخواهد بود.

در این مقاله کوتاه سعی خواهد شد با نگاهی متفاوت به بسترهای فراهم‌شده دانشجویی و بررسی ابعاد مختلف آن مثابه نوعی الگوی هوشمندانه‌ی حکومتی برای به‌کارگیری ابزارها و مکانیسم‌های استبداد در راستای نظارت، کنترل و سرکوب این جنبش طرح‌گردیده و زمینه را برای بحث‌های بیشتر فراهم آورد.

هر اطلاعاتی به ساده‌ترین صورت در اختیار سازمان‌های اطلاعاتی قرار می‌گیرد

مشخص‌ترین موضوع در فعالیت کانون‌ها آشکار و بی‌پرده بودن آن است به‌طوری‌که بحث‌ها، اهداف و برنامه‌های قابل‌طرح به‌صورت کم‌وبیش آشکار در این کانون‌ها مورد‌گفت‌وگو قرارگرفته و پیش‌برده می‌شود. طبیعتاً وجود چنین بسترهایی می‌تواند بسیار مفید واقع گردد، اما در صورت فقدان محیط‌های غیررسمی برای بحث‌های غیر قابل‌طرح در کانون‌ها، فعالین دانشجویی که از ایده‌های ناب و اطلاعات مفید برخوردارند به دو گروه تقسیم می‌شوند. گروهی که ترجیح می‌دهند اندیشه‌ها و ایده‌هایی که ممکن است جنبه امنیتی داشته باشند را در کانون‌ها و نشریات مورد‌بحث و ارزیابی در قرار ندهند که در این صورت فقدان هسته‌های دانشجویی به‌عنوان محفلی امن برای بیان هر آنچه دانشجو نمی‌خواهد فاش گردد قابل‌شهود است. گروهی دیگر که آشکارا تمامی اطلاعات، ایده‌ها و اندیشه‌های خود را در جلسات عرضه می‌دارند و طبیعتاً درعین‌حال اطلاعاتی نیز در اختیار دستگاه‌های امنیتی قرار می‌دهند. این اطلاعات مطمئناً توسط متخصصین اطلاعاتی مورد آنالیز و ارزیابی قرارگرفته و نتایج تفسیر آنها علیه خود حرکت ملی آزرپایجان و جنبش دانشجویی مورد‌استفاده قرار می‌گیرد.

از طرفی تمرکز دانشجویان در این مراکز تسهیل کنترل فردبه‌فرد را برای دستگاه‌های امنیتی فراهم می‌آورد به‌طوری‌که در زمان‌ها و موقعیت‌هایی که نیاز باشد، این دستگاه‌ها به‌راحتی با تهدید و ارباب‌اعضا موجب اختلال گسترده در عملکرد این مراکز می‌شوند.

نظارت مستقیم بر عملکرد

کانون‌ها با توجه به اینکه تحت نظارت مستقیم نهادهای امنیتی دانشگاه‌ها قرار دارند و به‌صورت غیرمستقیم توسط سازمان‌های امنیتی نیز نظارت می‌شوند و از طرفی اجرای هرگونه برنامه مشروط بر اخذ مجوز است، بنابراین میزان کارایی و عملکرد آنها تا حدود چشمگیری وابسته به این نهادهاست. از آنجایی‌که این نهادها برنامه سرکوب جنبش دانشجویی را در دستور کار خود دارند، روند مدیریت نیز مطلقاً در جهت به حداقل رساندن میزان کارکردی جنبش دانشجویی در جهت اهداف و آرمان‌های آن خواهد بود. بارها مشاهده شده کانون‌هایی با پتانسیل‌های علمی-عملی بالا، تعداد کثیری عضو فعال سال‌ها در این کانون‌ها به حداقل‌ها اکتفا کرده‌اند و چه‌بسا استعدادهایی که جنبش دانشجویی آزرپایجان تنها به دلیل نامناسب و یا محدود بودن بستر این کانون‌ها، از آنها محروم گشته، می‌گردد. استعدادهایی که مطمئناً هرکدام می‌توانست تحولات عظیمی را ایجاد کند.

تحقیر سیستماتیک

بدون شک تحقیر یکی از مهم‌ترین ابزارهای استبداد است. عمل تحقیر چنانچه بتواند حدودی از حقارت را در آذهان مخاطباننش نهادینه کند و حس تحقیرشدگی را هرچند به صورت نامحسوس در فرد یا گروهی برانگیزد، به راحتی زمینه خلع سلاح فکری و عملی را مهیا ساخته است. تحمیل قیومیت یکی از مهم‌ترین ابزارهای تحقیر یک ملت، قوم، جامعه، گروه یا فرد است که برانگیختن قیومیت‌پذیری در هر یک از موارد متعاقباً می‌تواند زمینه‌ساز سلطه‌ای بزرگ بر افکار، اعمال و سرنوشت آنها گردد. از آنجایی که جنبش دانشجویی اهمیت بسیاری برای استقلال و عملی‌قائل است و هر فعال آزر بایجانی غرور آزادگی و آزاداندیشی را در روح و جان خود پرورش می‌دهد. سلطه مستقیم و تحقیر سنتی مطلقاً نتیجه عکس خواهد داد؛ بنابراین در مراکز و کانون‌های تحت نظارت دانشگاه، سازوکار تحقیر به‌طور برنامه‌ریزی شده و عمدتاً در دو بعد پیاده‌سازی می‌شود.

بعد اول که به نوعی ثابت بوده و در ساده‌ترین حالت لزوم تحت کنترل بودن تمامی فعالیت‌ها و برنامه‌ها توسط به اصطلاح مسئولین می‌باشد. هرچند، این نظارت‌ها و کنترل‌ها کاملاً غیرقانونی و مغایر با ابتدایی‌ترین حقوق دانشجوی، کانون‌ها، تشکلهای و نشریات دانشجویی است. این موضوع جایی پیچیده‌تر می‌شود که گاهی نهادهای امنیتی برای تأکید بیشتر بر حق قیومیت غیرقانونی و غیر مشروع خود بر دانشجو، اقدام به لغو خودسرانه برنامه‌ها، همایش‌ها و امثال آن می‌کنند و یا خود را در جایگاهی بالاتر از قانون قرار داده و با تهدید و ارباب‌فعالین و مخاطبان آنها را از حقوق مدنی خود ولو در محیط‌هایی کنترل شده همچون کانون‌ها منع می‌کنند.

بعد دوم اعمال سازوکارهایی است در جهت تداوی شکست‌های مکرر بجهت تخریب اعتماد به نفس فردی و جمعی. بروکراسی‌های ساختگی یکی از مهم‌ترین ابزارهایی است که نهادهای امنیتی یکار می‌گیرند تا فعالین دانشجویی با صرف بیشترین انرژی به حداقل آنچه می‌خواهند برسند و یا با اعمال محدودیت‌ها و تغییرات مدیریت‌شده سبب عدم موفقیت برنامه‌ها می‌شوند. چه بسا دانشجویان بسیار با استعدادی که برنامه‌های فرهنگی، اجتماعی و یا سیاسی آنها که با برنامه‌ریزی دقیقشان می‌توانست تحولات و پیشرفت‌های بزرگی به دنبال آورد ولی مأموران مسئول با مهندسی شکست، نوعی شکست مصنوعی و ساختگی را برای آنها رقم‌زده‌اند. این حس شکست و عدم کامیابی مستمر تأثیر بسزایی در روحیه افراد و گروه دارد و برآیند آن می‌تواند گروه یا افراد را به صورت آرام و خرنده به سمت انفعال سوق دهد.

کانون‌ها برای هر فعال و فعالیت مناسب نیستند

متأسفانه چندین سال است که کانون‌های دانشگاهی و در برخی موارد نشریات دانشجویی به تنها مراکز فکری-عملی فعالین دانشجویی تبدیل گشته است. حال اینکه ظرفیت دانشگاه‌های آزر بایجان فراتر از کانون‌ها و نشریات می‌باشد. به طوری که از یک طرف عدم انطباق ظرفیت‌های علمی-عملی کانون‌ها با همه‌ی فعالین دانشجویی، خصوصاً فعالین سیاسی، عملکرد بسیاری افراد توانا و بااستعداد را مختل می‌کند و از طرفی دیگر اختلاف سلیقه و دیدگاه‌ها و عدم توانایی کلیت کانون‌ها در سازمان‌دهی این تفاوت‌ها روند فرسایشی را در پیشبرد اهداف و برنامه‌ها رقم می‌زند و گاه حتی کارکرد آنها به‌طور جدی

مختل می‌شود، طبیعتاً عدم استمرار در فعالیت‌ها، سازمان‌دهی این جنبش و همکاری مستمر و برنامه‌ریزی شده فعالین را غیرممکن می‌سازد.

سخن آخر

مطمئناً مسائل قابل طرح در رابطه با موضوع این مقاله بسیار بیشتر از مواردی است که در اینجا آورده شده. هدف از این مقاله طرح مسئله‌ای چالش‌برانگیز و معطوف کردن اذهان مخاطبان بر مسائلی بود که شاید کمتر مورد بحث و گفت‌وگو قرار گرفته باشد اما مسائلی هستند که جنبش دانشجویی ازربایجان طی سال‌های اخیر به‌طور جدی با آن مواجه بوده. مطمئناً تکمیل و نقد این نوشته و ارائه راهکارهای مناسب برای سازمان‌دهی فعالین دانشجویی ازربایجان، می‌تواند راه‌گشای این جنبش دانشجویی گردد.

۱۹ اردیبهشت روز دانشجوی آذربایجان

چیچک تبریزی

آذربایجان میلی دیرنیش تشکیلاتی نین اؤیرنجی کمیته سی اویه سی

پرسی جنبه های اجتماعی و توجه به علل، انگیزه های شکل گیری و کارکرد آنها یکی از ضروریاتی است که پیش روی صاحبان قلم و اندیشه می باشد. جنبش دانشجویی هم به عنوان مهم ترین و مؤثرترین جنبش های دهه اخیر یکی از موضوعات بحث و تأمل در مباحث علوم اجتماعی و سیاسی است. جنبش های دانشجویی به ایده ها و فعالیت های گروهی دانشجویان گفته می شود که در اعتراض های اجتماعی دخالت دارند و بخش اعظمی از جنبش های اجتماعی را در برمی گیرند. این جنبش ها به صورت داوطلبانه یا برنامه ریزی شده روی می دهند و در آن قصد ایجاد تغییر و تحول وجود دارد تحولی که می تواند در سطح فکر و اندیشه تا دگرگونی نظام اجتماعی اقتصادی و سیاسی باشد.

جنبش های اجتماعی اصولاً در شرایط تبعیض به وجود می آیند اگر تبعیضی نباشد، حرکتی به وقوع نمی پیوندد. محرکه جنبش های دانشجویی هم معمولاً نارسایی های نظام سیاسی، تبعیض، مشکلات عمومی نسل جوان و شرایط

صنفي و آموزش دانشجويان مي‌تواند باشد. در كشورهايي كه اصول دموكراسي حاكم نباشد و احزاب سياسي و مطبوعات به‌مثابه مهم‌ترين شاخصه‌هاي آن شكل نگرفته باشند، بسياري از حرڪت‌ها و جنبش‌هاي سياسي از جانب استادان و دانشجويان دانشگاه‌ها و مراکز علمي كه قشر غالب روشن‌فكر جامعه را تشكيل مي‌دهند سر برمي‌آورند. نقش دانشگاه و دانشجويان در تحولات سياسي يكي از مباحث مهم تاريخ معاصر است. دانشجويان يكي از گروه‌ها و طبقات جامعه هستند كه با فعال شدن و پويائي فرهنگي سياسي محيط دانشجويي موجب پيوند دانشگاهيان با تحولات محيط سياسي كشور مي‌گردد.

سال ۱۹۶۸ از لحاظ جنبش‌هاي دانشجويي سال بسيار تعيين‌كننده و مهم قلمداد مي‌شود اين سال، عرصه حرڪت‌هاي اعتراضی متنوعی در ميان جنبش‌هاي دانشجويي بود كه در جهان غرب از آمريكا تا اروپا گسترش يافت. ريشه اين تظاهرات‌ها، تحولات سياسي و اجتماعي پس از جنگ جهاني دوم بود كه با ايجاد نارضائيتي‌هاي عميق جوانان منفجر شد. اين جنبش تأثير زيادي بر روابط انساني و زندگي مدني جامع غرب داشت و الهام‌بخش هنرمندان، نويسندگان و روشن‌فكران زيادي شد كه انبوه كتاب‌ها را در اين زمينه نوشتند و سبك‌هاي هنري خاصي آفريدند.

از مهم‌ترين جنبش دانشجويي مي‌توان به تحصن «گرنيز بورو» در آمريكا اشاره كرد كه در اعتراض به سياست‌هاي تفكيك نژادي بود و در سال ۱۹۶۴ توانستند قانوني موسوم به (قانون حقوق مدني) را به تصويب برسانند. در سال ۱۹۹۱ با فروپاشي شوروي سابق و پايان جنگ سرد در عرصه روابط بين‌الملل، توسعه مبادلات اقتصادي، سياسي، فرهنگي و انساني بين ملت‌ها سرعت روزافزوني گرفت در واقع فروپاشي بلوك شرق موجبات توسعه پيش از پيش مناسبات انساني و تبادل فرهنگي را فراهم ساخت و اين توسعه به‌نوبه خود باعث به وجود آمدن مكتب‌ها مفاهيم زيادي مانند حقوق بشر، حقوق اقليت‌ها، حقوق زنان، محيط‌زيست و ... كه از دهه هفتاد ميلادي با ظهور مكتب‌ها و اندیشه‌هاي فلسفي ادبي و هنري جان تازه‌اي كه گرفته بودند وارد عرصه عمومي و جهاني كرد.

همچنين، پيشرفت تكنولوژي در سطح جهاني باعث آگاهي ملت‌ها شد؛ و موجبات احيا و رشد پيش‌ازحد، براي هويت‌هاي به حاشيه رانده، شد؛ و همچنين احيا هويت تركي آذربايجان را فراهم نمود. بحث آذربايجان جنوبي جدايي از مباحث مختلفی كه از ابعاد مختلف تاريخي اجتماعي فرهنگ و غيره مي‌تواند داشته باشد امروزه محل تدبير و تأمل انسان‌هايي است كه با گذشته‌اي مبهم شده از خود روبه‌رو هستند. گذشته‌اي كه مركز ثقل زندان موجود و محل ترس از زندان‌هاي آتي است. همين ترس است كه انسان آذربايجاني به‌خصوص قشر تحصيل‌كرده را به تكاپو انداخته كه نكند تا ابد در اين زندان بماند و كسي حتي خودمان صدايمان را نشنود.

دانشجويان و جوانان آذربايجاني با وجود خفقان و سرکوب در هر دوره‌اي از تاريخ توانسته‌اند با حرڪت‌هاي اعتراضی خود، باعث تغييراتي در نظام سياسي كشور شوند.

دانشگاه تبريز تنها نهادي است كه به‌عنوان يادگار حكومت ملي دموكرات‌ها و به همت دانشجويان توانست سر پا بيايستد. دانشگاه تبريز در طول حكومت پهلوي به‌عنوان يكي از سياسي‌ترين دانشگاه‌هاي كشور بود ضمناً در دانشگاه

تهران، اصفهان، شیراز، دانشجویان آذربایجانی سهم مهمی در اعتصابات دانشجویی داشتند. ناگفته پیداست که یکی از محرک‌های قوی در حرکت دانشجویان آذربایجانی در تبریز و سایر دانشگاه‌ها دغدغه‌های ملی آن‌ها بوده است و از ظلمی که بر مردم آذربایجان تحمیل شده بود همواره مستعد اعتراض و عصیان بوده است.

در طول سال‌های ۱۳۲۰ و بعد از آن خفقان شدیدی در دانشگاه‌ها به وجود آمده بود ولی با وجودان فعالیت‌هایی در دانشگاه‌های ایران و خارج از کشور همچون آلمان و ترکیه اتفاق می‌افتاد. در سال‌های ۱۳۴۶ تا ۱۳۵۰ دانشجویان آذربایجانی ترکیه نشریه‌ای به نام «بیزیم آذربایجان» منتشر می‌کردند و در آلمان نیز نشریه «بیرلیک» توسط گروه‌های روشنفکر ترک‌تبار ایرانی در سال‌های ۱۳۵۴ تا سقوط رژیم پهلوی به چاپ می‌رسید.

پس از وقوع انقلاب ۵۷ و در طی جنگ ایران و عراق و تعطیلی دانشگاه‌ها پس از انقلاب فرهنگی و بازگشایی مجدد آن‌ها در سال ۱۳۶۱ و اختناق و خفقان دانشگاه‌ها را احاطه کرده بود دانشجویان یا اعدام شده بودند و یا در زندان به سر می‌بردند بعد از پایان جنگ فضا کمی آرام شد روح تازه‌ای در کالبد بی‌روح جنبش آذربایجان دمیده شد و رفته‌رفته سرآغاز پویایی و تثبیت خود در میدان‌های سیاسی نزدیک‌تر گشت.

چرا ۱۹ اردیبهشت را روز دانشجو نامیده‌اند؟

در اردیبهشت سال ۱۳۷۴ مرکز تحقیقات مطالعات و سنجش برنامه‌های صداوسیما جمهوری اسلامی طی انتشار پرسشنامه‌ای سؤالات نژادپرستانه‌ای را درج کرده بود که موجی از اعتراضات را در بین مردم و به‌خصوص دانشجویان دانشگاه‌های تبریز و آذربایجان به وجود آورد.

در پرسشنامه منتشر شده توسط صداوسیما جمهوری اسلامی ایران سؤالات زیر مطرح شده بود:

- اگر روزی قصد ازدواج داشته باشید آیا حاضرید با یک فرد ترک ازدواج کنید؟
- چنانچه فرزند دختری داشته باشید و روزی بخواهد ازدواج کند آیا حاضرید او را به یک مرد ترک دهید؟
- برای شرکت در بعضی از مراسم خاص مثل عاشورا و تاسوعای حاضری در مجالس یا دسته‌جات ترک‌ها شرکت کنید؟
- اگر بخواهید خانه بگیری و ببینید که همسایه دیوار به دیوار یا آپارتمان مجاور شما ترک است آیا حاضرید در مراسم آن‌ها شرکت کنید؟
- آیا حاضرید با فردی ترک در اتاق همکار باشید؟
- آیا حاضرید در محله‌ای که اکثریت آن‌ها ترک هستند مسکن بگیرید؟
- آیا حاضرید با فردی ترک رفت‌وآمد داشته باشید او را به خانه خود مهمان کنید و یا به خانه آن‌ها بروید؟

در ۱۹ اردیبهشت‌ماه ۱۳۷۴ دانشجویان ترک دانشگاه‌های تهران، تبریز، ارومیه و دیگر شهرها به پرسشنامه نژادپرستانه صداوسیما اعتراض می‌کنند به طوری که اگر با سرکوب شدید نیروهای امنیتی مواجه نمی‌شدند دامنه اعتراضات به سطح شهر تبریز نیز کشیده می‌شد. در ادامه این اعتراضات رادیو سراسری ایران اعلام می‌کند که نویسندگان این پرسشنامه از عوامل خارجی دستور گرفتند که مجازات خواهند شد.

از آن پس دانشجویان ترک راه خود را از دانشجویان مرکزگرا جدا کرده و روز ۱۹ اردیبهشت‌ماه برابر با هشتم ماه می را به‌عنوان روز دانشجو آذربایجان، در

تقویم ملی آذربایجان جنوبی به ثبت رساندند؛ و در هر سال در چنین روزی به‌عنوان روز دانشجو گرامی داشته می‌شود. در طی چندین سال دانشجویان ترک در دانشگاه‌های آذربایجان و دیگر شهرهای ایران توانسته‌اند نقش مهمی در رخداد‌های سیاسی و اجتماعی ایفا کنند. تأثیرات آن‌ها را می‌توان در قیام خرداد ۱۳۸۵، فیتیله و دیگر رخدادها به‌وضوح دید. بی‌شک نهضتی که به نام حرکت ملی آذربایجان شناخته می‌شود مرهون دانشجویانی است که بدون هیچ چشم‌داشتی برای تحقق آرمان‌های خود تلاش کرده‌اند و موفق شدند نام مقدس «آذربایجان» را در شهرهای مختلف آذربایجان و استادیوم سهند طنین‌انداز کنند.

جنبش دانشجویی اسلامی و تقابل آن با جنبش دانشجویی آذربایجان

برگرفته از وبسایت خبری-تحلیلی اؤبرنجی سسی

جنبش دانشجویی در جامعه سیاسی-اجتماعی ایران به‌طور مداوم مورد استفاده قرار می‌گیرد اما متأسفانه با توجه به شرایط نامتعارف حاکم بر جامعه دانشجویان این کشور این اصطلاح دچار سوءاستفاده‌های گوناگون شده است. بر کسی پوشیده نیست که دولت جمهوری اسلامی ایران با توجه به ساختار حکومتی خود، همواره سعی بر استثمار اقبال مختلف برای نیل به اصلی‌ترین هدفش یعنی «استمرار حاکمیت» داشته است. بدین ترتیب دانشجو و جامعه دانشجویی نیز از این قاعده مستثنا نبوده و حکومت ایران همواره در تلاش است تا حداکثر تسلط را بر جنبش‌های دانشجویی داشته باشد. کنترل اهداف، تقلیل و انحصار آرمان‌ها، تعیین حدود عرف حاکم بر جامعه دانشجویی و تحلیل ارزش‌ها از جمله مواردی هستند که حکومت باهدف استحاله جنبش دانشجویی در دستور کار خود قرار داده است. طبیعتاً هر جنبشی که خواستار خروج از حدود تعیین شده بوده، مورد بدترین نوع هجمه‌ها و فشارها قرار گرفته است. در این میان جنبش دانشجویی آذربایجان با تأکید بر آزادی عقیده

و رهایی از قیدوبندهای حاکمیت، خود را در دایره حکومت محصور نکرده و برای استقلال فکری و عملی خود از هیچ کوششی فروگذار نشده است.

پیش درآمدی بر جامعه سیاسی ایران

مطالعه رفتار حاکمیت نسبت به جنبش‌های دانشجویی جزء با شناخت ماهیت حاکمیت و شرایط سیاسی حاکم بر جامعه ممکن نخواهد بود. حکومت ایران، حکومتی است ایدئولوژیک و سنت‌گرا با پوششی از ملی‌گرایی ایرانی-آریایی؛ بنابراین با توجه به ماهیت حکومت‌های ایدئولوژیک و سنت‌گرا لازمی و تداوم حاکمیت دامن زدن به استمرار جامعه‌ای است که دست‌کم چندین ویژگی جامعه‌ی توده‌ای را به‌صورت «کنترل‌شده» دارا باشد. وجود رهبری کاریزماتیک، سرکوب عقاید و اندیشه‌ها، سرکوب تکرر و غیره؛ بنابراین به زبانی ساده‌تر حکومت ج.ا.ایران به دنبال آن است که بتواند جامعه را در دامنه‌ای مابین جامعه سنتی و توده‌ای ساکن کند. بدین ترتیب خصایص سنتی و مذهبی، تحکیم ایدئولوژی و مشروعیت حکومتی را تضمین خواهد کرد و خصایص کنترل‌شده‌ی توده‌ای جامعه، کنترل جریان‌های مخالف و تسهیل بسیج عمومی را به نفع حاکمیت به دنبال خواهد داشت. باین‌وجود آنچه قبل از همه حاکمیت را به چالش کشیده است خطر توده‌ای شدن جامعه ایران است.

جامعه توده‌ای در یک تعریف جامعه در حال گذر است. جامعه‌ای است که هم ریشه سنتی دارد و هم مدرن. انسان‌هایی در جامعه تحت تأثیر تغییرات در محیط داخلی و خارجی ارزش‌های خودشان را از دست می‌دهند و ارزش جدید جایگزین نمی‌شود. می‌گویند اگر جامعه‌ای این‌طور شد آن جامعه، جامعه توده‌ای است. در چنین جامعه‌ای تکلیف مردم در آن مشخص نشده است. ظهور جنبش‌های توده‌ای، کم‌رنگ شدن تمایزهای گروهی و صنفی، همگرایی میان ایدئولوژی‌های طبقات مختلف، بسیج توده‌ها، همبستگی کاذب و زودگذر از جمله ویژگی‌های جامعه توده‌ای هستند.

گذر از جامعه سنتی به جامعه مدرن و تشکیل جامعه مدنی از درون جامعه توده‌وار

آنچه تشکیل جامعه توده‌ای در کلیتی بنام ایران را به امری واهی بدل می‌کند وجود تکرر جدی در بطن این جامعه است. بخصوص تنوع آتئیکی و مذهبی و عدم تطابق جهان‌بینی گروه‌های منسوب به این دو مورد و از طرفی تقابل و تداخل جدی منافع این گروه‌ها موانع تشکیل جامعه توده‌ای را فراهم آورده است. همچنین سرکوب جریان‌های برخاسته از این دست تقسیم‌بندی‌ها توسط حکومت توتالیتاریستی ایران، عدم پیشروی جامعه فکری جهت طرح‌ریزی و تشکیل جامعه مدنی را موجب گشته است. به‌نوعی حکومت سعی داشته تا با سرکوب عقاید و احاطه توده از طریق تبلیغات گسترده موانع توده‌ای شدن جنبش‌ها را فراهم آورد و امتیاز بسیج توده را در انحصار خود قرار دهد. در همین حال با سرکوب هر نوع تکرر و ایجاد جریان‌های مصنوعی (برای مثال جریان‌های دانشجویی نظیر بسیج، انجمن اسلامی و ...) از تشکیل جامعه‌ی مدنی کارآمد جلوگیری کرده است.

جامعه مدنی در حیطه‌ی جامعه سیاسی عبارت است از هر آنچه خارج از حیطه شمول دولت قرار بگیرد و در قلمرو خصوصی اشخاص نیز نباشد، یعنی بین

محدوده قدرت سیاسی و حوزه امور خصوصی قرار می‌گیرد. از آنجایی که در عصر مدرن عمده مرکز تولید اندیشه در مراکز دانشگاهی واقع است، وجود گروه‌های دانشجویی در رأس جریان‌های سیاسی-اجتماعی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

جنبش دانشجویی آذربایجان جریانی است برخاسته از بطن ملت آذربایجان، مستقل از حکومت، مبتنی بر استقلال اندیشه و عمل و حرکتی است به‌سوی شکل‌دهی به گفتمان «آذربایجان آزاد» و بستری است برای عرضه اندیشه‌های گوناگون حول موضوع آذربایجان. فعالیت‌های جنبش دانشجویی طیف وسیعی را شامل می‌شود که به جرات می‌توان گفت نظیری در ایران وجود ندارد که بتوان با آن مقایسه کرد. حضور فعال در مسائل فرهنگی، تولید محتوا و شکل‌دهی گفتمان با محوریت آذربایجان، تقابل با جریان‌های توسعه‌طلب بخصوص جریان حکومتی منسوب به آریایی‌گرایان، مقابله با تبعیض، اعمال نقش به‌عنوان گروه فشار در مقابل اقدامات نامشروع حاکمیت تنها بخشی از نقش جامعه دانشجویی آذربایجان در صحنه جدال می‌باشد.

پایگاه‌های حکومتی ذیل نام جنبش دانشجویی

بسیج، انجمن اسلامی، جامعه اسلامی و ... تشکل‌ها و انجمن‌هایی به‌اصطلاح دانشجویی هستند که در برهه‌های زمانی مختلف پس از انقلاب ۵۷ شکل گرفتند و هرکدام به طریقی نماینده یک خط فکری وابسته به حکومت اما با شکل و شمایل متفاوت می‌باشند که درون دانشگاه‌های مختلف به فعالیت‌هایی دست می‌زنند که عمدتاً خاستگاه سیاسی دارند. از آنجایی که آزادی احزاب در ایران امری واهی است می‌توان نتیجه گرفت که این تشکل‌ها در واقع پایگاه‌های حکومتی برای کنترل امر مطالبه و سیطره بر هر جنبش رفرمیستی است که ممکن است از درون جامعه دانشجویان و دانشگاهیان برخیزد. تشکل‌هایی به‌اصطلاح دانشجویی که خط فکری آن‌ها عموماً با عوامل حکومت مطابقت دارد. (جز در موارد بسیار محدودی که معمولاً سریعاً شناسایی، محدود و متلاشی می‌شوند)

تشکل‌های مذکور بخصوص بسیج دانشجویی، پایگاه‌های ایدئولوژیک حکومت برای ترویج هر آن چیزی است که استمرار حکومت را فراهم آورد. برخی از آن‌ها ابزارهایی هستند تا با راه انداختن جدال سیاسی، جامعه دانشجویی را در حد بازیگران سناریوهای حکومتی منفعل ساخته و به‌نوعی مانع شکل‌گیری اندیشه آزاد مبتنی بر عمل‌گرایی گردند. چنین تشکل‌هایی که حول منافع شخصی افراد و منافع حکومتی تأسیس شده‌اند، با تبلیغ لپنیسم سعی در گردآوری افرادی دارند که عموماً یا به دنبال جایگاهی سهل‌الوصول در دستگاه‌های دولتی ایران هستند و یا به دنبال امتیازات و رانت‌هایی هستند که با عضویت در چنین انجمن‌هایی به‌راحتی حاصل می‌شوند، اما به جرات می‌توان گفت کمتر کسی به دلیل وابستگی ایدئولوژیک به سمت چنین ارگان‌هایی می‌رود. وجود تشکل‌های حکومتی در جامعه دانشجویی، سازمان‌دهی آن‌ها توسط کارشناسان حکومتی و حمایت مالی و بروکراتیک از آن‌ها و در مقابل برخورد قاطع و سرکوب تمام جنبش‌های دانشجویی مستقل کافی است تا دانشگاه‌ها که در اصل بایستی پایگاه شکوفایی اندیشه‌ها باشد، به میدانی برای یکه‌تازی چارچی‌های حاکمیت بدل گردد. دو رکن اساسی جنبش دانشجویی یعنی آرمان‌گرایی و استقلال فکری و عملی کافی است تا بر این

تشکل‌ها مهر باطل بزیم.

صحنه جدال جنبش دانشجویی آذربایجان با حکومت

حرکت ملی آذربایجان و شاخه دانشجویی آن در حوزه‌ی عمومی و فارغ از خواست‌ها و منافع فشری و طبقاتی، چشم‌اندازی متعال از آینده‌ی این ملت و این سرزمین به دست می‌دهد. حق تعیین سرنوشت، حق آزادی بیان، حق آزادی اندیشه، ساختار سیاسی مردم محور (دموکراتیک)، بهره‌برداری توسعه محور از منابع و شکوفایی ظرفیت‌های این سرزمین در سطح ملی و بین‌المللی. این‌ها آرمان‌هایی نیستند که صرفاً در رؤیای ملت آذربایجان جای خشک کنند بلکه اهدافی قابل وصول می‌باشند. اهدافی که نظامی توسعه‌طلب و استعمارگر پرده کتمان بر رویشان کشیده است. در چنین شرایطی نتیجه‌گیری در مورد عرصه جدال جنبش دانشجویی آذربایجان موضوعی روشن و بدیهی است. جنبش دانشجویی آذربایجان عمدتاً با دو بعد از حاکمیت در جدال است: ۱/ تمامیت‌خواهی عقیدتی حاکمیت و سرکوب تکثر فکری و عقیدتی ۲/ خصلت استعمارگرایی حاکمیت نسبت به ملل از جمله ملت ترک آذربایجان.

تمامیت‌خواهی عقیدتی حاکمیت و سرکوب تکثر فکری و عقیدتی

جمهوری اسلامی دولتی است تک‌حزبی بر پایه‌ی خوانشی رادیکال از دین اسلام که هیچ ابایی از استثمار این دین به نفع منافع حکومتی ندارد. به دلیل محدودیت مشارکت سیاسی و عدم تکوین سازمان‌ها و احزاب رسمی، تشکیل گروه‌های سیاسی بنام حزب در این نظام فاقد معنی و مفهوم بوده و حالتی تشریفاتی دارد. هر جریان سیاسی (چه مذهبی و چه غیرمذهبی) در هر سطحی برخوردی با منافع حزب جمهوری اسلامی داشته باشد، سرکوب می‌شود. با توجه به رسالت تاریخی آذربایجان به‌عنوان مرکز رفرم و توسعه سیاسی-اجتماعی چنین موضوعی چه برای جامعه فکری و چه برای جامعه عمومی آذربایجان قابل تحمل نیست. طبیعتاً جنبش دانشجویی برخاسته از بطن این جامعه نیز همواره در تقابل با این تمامیت‌خواهی بوده است.

استعمارگرایی حاکمیت نسبت به ملل از جمله ملت ترک

قرائت فارسی-آریایی از ناسیونالیسم ایرانی آمیخته با خوانش رادیکال از اسلام گرچه تصاویری متضاد از حکومت را به تصویر می‌کشند، اما دست‌کم در مورد استثمار داخلی این دو به‌گونه‌ای درهم‌آمیخته‌اند که نهایتاً مکمل هم باشد. مذهب ابزاری است برای توجیه و مشروع جلوه دادن استثمار ملت‌های غیر فارس و در مقابل ناسیونالیسم فارسی-آریایی توجیهی است برای انحراف افکار عمومی از تعدی‌های حکومت از موازین اسلامی، تلاش برای نابودسازی هویت ملل غیر فارس، همسان‌سازی جمعیت و سیاست‌های مهاجرتی مخرب تنها تعدادی از صدها برنامه‌ای هستند که حکومت برای هموار ساختن راه استعمار و استثمار ملل بخصوص ملت آذربایجان و ترک‌ها در دستور کار خود قرار داده است؛ بنابراین عمده چالش جنبش دانشجویی آذربایجان طرح‌ریزی در راستای رهایی این ملت از استعمار داخلی می‌باشد.

اشکال سرکوب جنبش دانشجویی آذربایجان

فرآیند‌گردش نخبگان یکی از رکن‌های اساسی پایداری جامعه سیاسی در

جوامع مدرن و شبه مدرن هستند. در همین راستا لازمه‌ی گردش نخبگان وجود حدی از آزادی و گرایش حاکمیت به پلورالیسم است. از طرفی عموماً اجتماعات روشنفکری، نخبگان و گروه‌های فشار برآمده از آن است که سیر تحولات سیاسی و دگرگونی‌های ساختاری را بخصوص در جوامع ناپایدار نظیر ایران رقم می‌زنند. وقتی گفتمانی حول موضوعی خاص فراگیر شده و دکترین سیاسی حاصل از آن نزد افکار عمومی موردقبول واقع شده و نهادینه گردد، آن جامعه مهم‌ترین قدم در راستای تعیین سرنوشت خود را برداشته است. وجود پایگاه مردمی قدرتمند، پایگاه‌های فکری پویا و مشروعیت علمی و عرفی برای جنبش‌های سیاسی، فرهنگی و اجتماعی ذیل نام حرکت ملی آذربایجان سبب پیشروی روزافزون گفتمان «آذربایجان آزاد» گشته است. حکومت نیز با آگاهی به این موضوع و شناخت اهمیت جامعه دانشجویی آذربایجان در پیشبرد چنین اهدافی، سیاست‌های ویژه‌ای را برای مقابله با آن به اجرا گذاشته است:

۱ - مقابله مستقیم با جنبش دانشجویی آذربایجان در دانشگاه‌ها

- برخورد قاطع با هرگونه اقدام جهت تشکیل تشکل‌های سیاسی
- محدود و محروم کردن انجمن‌های قانونی از حقوق و منابع مالی
- ارباب، تهدید، دستگیری، وارد کردن اتهامات غیرواقعی و پرونده‌سازی علیه دانشجویان توسط نهادهای امنیتی برخلاف حقوق قانونی
- تعلیق قانون، برخورد سلیقه‌ای و محروم کردن از حقوق آموزشی و صنفی دانشجویان فعال
- استفاده ابزاری از بروکراسی اداری جهت سست نمودن اراده افراد و گروه‌های فعال
- اعمال سانسور شدید به نشریات، مراسم‌ها و اجتماعات دانشجویی
- رویکرد شدیداً امنیتی نسبت به هر موضوعی که ممکن است با سیاست‌های استعماری و استثمارگری حاکمیت در تداخل باشد
- ممانعت از ورود اندیشمندان حول گفتمان «آذربایجان آزاد» به دانشگاه و شرکت در مناظرات و برنامه‌ها
- ...

۲ - مقابله غیرمستقیم با جنبش دانشجویی آذربایجان در دانشگاه‌ها

- حمایت مالی و ابزاری از تشکل‌های وابسته به حکومت نظیر بسیج، انجمن اسلامی و ...
- طراحی و اجرای اجتماعات و برنامه‌ها در راستای تقویت مواضع استثمار و استعمار ملت آذربایجان
- ایجاد جریان‌های تصنعی به‌خصوص علیه گفتمان «آذربایجان آزاد» و حمایت مالی و بروکراتیک از آن‌ها
- تقدیم آزادی عمل و براعت از قانون به هر جریانی که بتواند غرور ملی آذربایجان را خدشه‌دار و اعتمادبه‌نفس جامعه را افول بخشد. نظیر جریان‌های پان ایرانیست و هواداران گروه‌های تروریستی و ...
- ایجاد جریان‌های موازی دانشجویی آذربایجانی وابسته به حاکمیت

سخن آخر

شکل پیچیده‌ای از تمامیت‌خواهی که اکنون زیر سلطه‌ی آن زندگی می‌کنیم،

نه موضوعی اتفاقی بلکه نتیجه‌ی مجموعه اقدامات برنامه‌ریزی شده و هدفمند است. اقداماتی برای متلاشی ساختن نظام ساختاری جامعه. وارونه‌سازی ارزش‌ها، ترویج فساد، ازخودبیگانگی مسئولین، سیاست زدگی جامعه علمی، ترویج لمپنیسم، دیپولیتیزه کردن توده، استثمار مذهب، ترویج ناامیدی، تحقیر و تضعیف اعتماد به نفس جمعی، سرکوب هویت‌ها، این‌ها همه نتیجه سال‌ها تلاش حاکمیت جهت خلق جامعه‌ای بیمارگونه است.

ترسیم صورت‌هایی پیچیده از اشکال مبارزات خصوصاً در جبهه‌ی استقلال علیه استعمار و آزادی علیه استبداد و در رویارویی با ساختار حکومتی نامأنوس که دست‌چینی از مفاهیم متضاد و معیوب را در خود جای داده است، بایستی بامطالعه و کالبدشکافی دقیق ساختار جامعه و آگاهی از ابعاد مختلف حاکمیت صورت پذیرد. در همین راستا جامعه دانشجویی آذربایجان با کوله باری از مسئولیت، به دلیل حضور در بستر علمی جامعه و امکان تشکیل کارگروه‌های علمی-عملی و دسترسی به سایر ظرفیت‌های این قشر، می‌تواند نقش پررنگی در شکل‌دهی به اشکال مبارزات ایفا نماید.

Öyrənci Hərəkatı Və Bu Hərəkatın Güney Azərbaycanda Gücləndirilməsinin Gərəyi

Şaman Ərdəbilli

Azərbaycan Milli Dirəniş Təşkilatının öyrənci komitəsi üzəsi

Giriş

Yeni toplumsal hərəkatlər kültürəl sahədə mübarizə etməyə diqqət edirlər. Habermas toplumu adi yaşam bölgəsi və sistem adlı iki bölgəyə ayırır; sistem bölgəsində, alt sistemlər, rasionəl təşkilatlar, siyasi və rəsmi partilər ilə qruplar və sonunda bir stratejik davranışla üzleşirik. Bu bölgənin güclü və təyin edici meyarı güc ilə puldur. Adi yaşam bölgəsi isə ailə, insanlar və həmçinin kültürəl və ictimai qruplardan təşkil olunur və bir ilgi və ya əlaqə davranışının bölgəsidir. Ha belə dövlətə aid olmayan sosial şəbəkələr bir əlaqə davranışı və ya fəaliyyətidir. Yəni bu davranış güc ilə qazanc dalıca deyil bəlkə əlaqə, ilgi və anlayışı axtarmaqdadır. Çağımızda sistem bölgəsi, adi yaşam bölgəsini nişan alıb və ona qarşı hücum etməkdədir və demək olar ki, onu öz koloniyası

(sömürgəsi) halına gətirib. Buradadır ki, toplumsal hərəkətlər baş qaldırır. Bu hərəkətlər güc və ya sərvət dalıca deyillər. Onların hədəfi adi yaşam bölgəsini dövlət ilə sistemdən qurtarmaqdır. Habermasa görə, sistemdə rasionallaşmaq adi yaşamın təkamülü ilə inkişafının zərərinə olubdur. Ona görə, bu iki bölgənin arasında yeni bir əlaqə yaratmaq gərəkəkdir. Sömürgəçiliyin qarşısında mübarizə etmək və iləriləməyin yolu toplumsal sahəni gücləndirməkdir. Toplumsal sahə isə toplumsal hərəkətlərin güclənməsi ilə genişləşəcək. Toplumsal hərəkətlərdilər ki, sömürgəçiliyin qarşısında dirənirlər. Bu üzdən toplumsal hərəkətlər və onların başında öyrənci hərəkətləri demokratiya peşində olduqları üçün, fərqli və yeni bir stratejilərlə hərəkət etməlidirlər.

Öyrənci Hərəkəti

Öyrənci hərəkəti fəhlə hərəkətindən sonra batıda yaranan ikinci toplumsal hərəkətdir. 1960-cı ildə Fransa və Almaniyada dirçələn öyrənci hərəkəti o zamana qədər heç görünməyən bir olay idi və bu ölkələrdə o cümlədən Fransada siyasi dəyişimə səbəb oldu. Fransada dirçələn öyrənci hərəkəti Frankfurt İntiqadi Məktəbi, Herbert Markuze, Habermas və Antonio Qramşinin teorilərinin yaranması ilə eyni zamanda idi. O zamanda, yaranan öyrənci hərəkətinin özəllikləri bunlardan ibarətdir:

- Toplumun orta qatına arxalanan bir hərəkətdir,
- Bir bəlli qrupun qazancı üçün çalışan deyil bəlkə ümumiyyətdə toplumun əxlaqi vəziyyəti ilə bağlı etiraz edir.
- Dövlətə sarı yox bəlkə mədəni topluma sarı yönəlib. Yəni hədəfi devletin gücünü əldə etmək deyil.
- Öyrənci hərəkətləri daha çox toplumda olan simvolik məsələlər, yaşam tərzi və kütlürel mövzulara diqqət edirlər. Bu hərəkətlərin mübarizəsi yeni bir kimliklər yaratmaq və toplumsal fəaliyyətlər üçün demokratik bir ortam hazırlamaq məqsədilə baş verir.
- Bu hərəkətlərin təşkilatlanması açıq və qeyri-rəsmidir.
- Kütləvi informasiya vasitələrinə dayanıb və öz istəkləri ilə etirazlarını bu vasitə ilə bildirirlər.

Öyrəncilərin üsyanı bir qlobal fenomendir ancaq bu fenomenin fərqli ölkələr və fərqli bilim yurdlarında fərqi təzahürləri olub. Bu hərəkətlər arasında ortaqlıq bir toplumsal nədən tapmaq çətindir. Qorxmazlıq, bir işi görmək üçün güclü iradə, dəyişiklik və ya bir inqilabın yaranmasının mümkünsüz olmamasına inanmaq öyrənciləri başqalarından ayıran önəmli qonulardandır.

Bilim yurdu (Universitet) öyrənci hərəketlərinin əsas ocağı

Ümumiyyətlə öyrənci hərəketləri yaş baxımından gənc olduqları üçün daha çox idealist karakterə sahib və ən dinamik sosial qrup sayılırlar. Digər yandan isə, öyrəncilər sabit və bəlli bir toplumsal yerləri olmadıqlarına görə, öyrənci hərəketlərində radikalismi daha çox görürük. Adətən stabil (sübatlı) qruplarda radikalizm gənc qruplardan daha az bir şəkildə görünməkdədir. Öyrənci hərəketi elm, düşüncə və bilim ilə uğraşdığı üçün yüksək bir intellektual dəyəərə sahibdir. Bundan əlavə, təşkilatlanmaq baxımından da, bilim yurdları səfəbərlik və təşkilatlanmaq üçün önəmli bir gücə sahibdirlər. Deiyən nədənlərə görə, öyrənci hərəketi başqa hərəketlərlə müqayisə olunanda daha çox səfəbərlik etmək qabiliyyəti var. Bu özəlliklər öyrənci hərəketini dünyanın bir çox ölkəsində radikal və hər zaman başqa axımlardan öndə hərəket edən bir tərpənişə çevirib.

Toplumda baş verən siyasi olaylara təkpi göstərən birinci qrup öyrəncilərdir. Üçüncü dünya ölkərində o cümlədən İranda toplumdaki sosial qatlar güclü deyillər. Bu ölkələrdə toplumsal qatlar özlərinə özəl qrup, parti və bənzər imkanlara yiyə deyillər və ya olsalarda çox gücsüz bir partilər ya qruplara sahibdirlər. Belə bir durumda öyrəncilər və aydınların öncüllük görəvi iki qat artır. Öyrənci hərəketi bu toplumlarda toplumsal dəyişikiliklərin termometri kimi sayılmaqdadır.

Çağdaş tələbə hərəketinin ümumi xüsusiyyətləri

Sosial elmlər nəzəriyyəçilərinin çoxu öyrənciləri bir toplumsal kateqoriya kimi tanıyırlar. Avtoritar siyasi sistem tərzii ilə yönətilən ölkələrdə öyrənci hərəketinin ertirazi və radikal özəlliyi üç nədəndən qaynaqlanır:

1. Etiraz fəaliyyətlərinə səbəb olan siyasi sistemin uğursuzluğu
2. Gənclərin ümümi problemləri
3. onların sinfi və təhsil ilə əlaqədar narazılığı

İran kimi ölkələrdəki, öyrəncilərin bilim yurdlarına girə bilməsi çətin bir şərtlərə bağlıdır, öyrənciləri toplumun oyaq vicdanı ki tanıtı bilərik.

Batı ölkələrində öyrəncilər ölkə nüfusunun bəlli bir faizi olaraq, öz sınıflarına özəl istəkləri seçdikləri nümayəndələrin vasitəsiylə milli öyrəncilər birliyi (National Union of Students) kimi inklüziv öyrənci təşkilatlarında təqib edirlər və ikinci yerdə cəmiyyətin geniş səviyəsində eyni haqlara sahib olan vətəndaşlar kimi öz səslərini böyük institusional partiyalar vasitəsi ilə seçki qutularına atırlar. Belə bir toplumlarda Azınlıq partiyaları, müstəqil mətbuat və mədəni

təşkilatlar siyasi gücə qarşı tənqid etmək görevini daşıyırlar.

Normal və sağlam bir toplumda siyasi və toplumsal vəzifələr bütün vətəndaşlar arasında paylaşıılır, ancaq İranda bir çox nədənlərə görə, vətəndaşlar öz maddi rifahları ilə asiyişlərini uzun sürəli və yavaş hərəkət edən siyasi işlərdə xərcləmək istəməyirlər və təkcə duyğuları onlara qalib olduğu çağlarda səfərbər olurlar. Bu üzəndən bu ağır yük öyrəncilər ilə jurnalistlərin çiyinlərindədir.

Güney Azərbaycanda öyrənci hərəkatı

Güney Azərbaycan İranda bir sömürgə olduğu üçün təbi ki, mərkəz tərəfindən yönətilən heç bir axın onun istəklərini qarşılamağa qadir deyildir. Bu işə, Azərbaycan öyrəncisinin görevini daha da ağırlaşdırır və elə bu nədənlərə də görə də, Azərbaycan öyrənci hərəkatı öz yolunu mərkəzdə gedən öyrənci hərəkatından ayırır.

Güney Azərbaycanın yaşadığı duruma görə, Azərbaycan öyrənci hərəkatı öyrənci qatının məsələlərini təqib etməkdən öncə toplumun əsas və milli məsələlərini təqib etməkdədir. Azərbaycan öyrəncisi olduğu öyrənci qrup və ya təşkilatının gücündən öz sınıfı üçün deyil bəlkə bütün toplum üçün, haqq və ədalətin bərpa olunması, Güney Azərbaycanı İran sömürgəsi altından qurtarmaq, fars faşizmi ilə mübarizə və zalim hökumətə qarşı etiraz etmək üçün istifadə edir.

Azərbaycan öyrənci hərəkatının düşüncə qayanağı olan şəxslər Əli Təbrizli, Prof. Dr. Məhəmməd Tağı Zehtabı və Prof. Dr. Cavad Heyət kimi ziyalılar olsa və fərqli dövənlərdə bilim yurdlarında milli məsələ ilə bağlı fəaliyyətlər olsa da, 1995-ci ilin may ayının 9-da Azərbaycanın Güneyində fars faşizminə qarşı baş qaldıran türk öyrəncilərinin üsyanı Azərbaycan öyrənci hərəkatının ruhunun dirçəliş zamanı sayılıb və özünü Azərbaycan öyrənci günü adı ilə Azərbaycanın tarix səhifələrində səbt etmişdir.

Bilim yurdu hər bir hərəkat, axın və düşüncənin fəth etmək istədiyi önəmli bir qaladır. Azərbaycan milli hərəkatının söyləmi Güney Azərbaycanda qalib bir söyləm olduğu üçün təbi ki, bilim yurdlarında da bu söyləm gənclərin arasında daha yayğındır. Bilim yurdlarımda fəaliyyət etməklə gənclər öz elmi səviyyələrini yüksəltməklə bərabər qrup və təşkilat şəklində fəaliyyət etməyi də öyrənirlər.

Faşizmlə yönətilən hər bir sistemin qorxdığı fəaliyyət şəkli qrupca fəaliyyətdir. Bu üzəndən İran hakimliyyəti də təşkilatlanmağın əsas qalalarından biri olan bilim yurdlarını hər zaman nəzarət altına alıb. Ancaq bu günə dək Azər-

baycan gənclərini susdurmağa qadir olmayıb.

İran bilim yurdlarında öyrəncisəl fəalliyətlər türklər üçün nə qədər zor olsa da, öyrəncilər fəalliyəti buraxmayıb və ən azından kültürəl və hətta gizli fəalliyətlərlə milli hərəkat söyləmini canlı tutmağa çalışırlar.

Sonuc

Çox zamanlarda öyrənci hərəkatı intellektual cəryanların etkisi altında olur və onların toplum içində geniş səviyyədə yayılmalarına dəstək olurlar. Öyrənci topluluqları aydınların ideoloji səfərbərliyindən təsir alıb və o düşüncələri yayırlar. Öyrəncilər yaşadıkları həyat tərzinə görə idealist bir xarakterləri var. Öyrənci hərəkatı ideoloji hərəkatların bir qismi və hətta ən önəmli qismlərindəndirlər. Öyrənci hərəkatı bir ideologiya və bir geniş hərəkatın inkişaf amili kimidirlər. Öyrənci hərəkatının güclənməsi və ya gücsüzləşmə səbəbləri siyasi və ya toplumsal hərəkatların güclənilib və ya gücsüzləşməsinə bağlıdır.

Bütünlükdə öyrəncilərin yaşadığı həyat təzi toplumsal, ədalət axtaran və idealist bir hərəkat və ya tərpənişin yaranmasına nədən ola bilər. Öyrəncilərin fərqli qatlardan bilim yurdu ortamında bir araya gələ bildikləri üçün ideologiyalar vasitəsi ilə səfərbər ola bilərlər.

Deyilən səbəblərə əsasən, Azərbaycan milli hərəkatı və onun içindəki qrup və təşkilatlar öyrənci hərəkatının güclənməsi üçün bütün imkanlardan istifadə etməlidirlər. Bu günə dək Azərbaycanda faşizmə qarşı baş qaldıran böyük milli qiyamlarda o cümlədən 2006-cı ilin may hərəkatında Azərbaycan öyrənci hərəkatının danılmaz rolunu gördüyümüzdə və ha belə bu gün fərqli dərjilər, ocaqlar və digər bilim yurdu ortamlarının potensialları vasitəsilə gördüyümüz təşkilatı və ziyali şəxslər öyrənci hərəkatının gücləndirilməsi üçün çalışmaları daha çox olmasının gərəkli olduğunu göstərir.

قزیلدان اولاقفیم
آزادلیغا وار هویم

آزربایجان میلی دیرنیش تشکیلاتی